

POSTANOWIENIE

10 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Wesołowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 10 grudnia 2025 r. w Warszawie

zażalenia D. G. i M. G.

na postanowienie Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej

z 1 października 2024 r., II Ca 299/24,

w sprawie z wniosku E. M.

z udziałem D. G. i M. G.

o wpis do księgi wieczystej,

**oddala zażalenie, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania przed Sądem Najwyższym w orzeczeniu
kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

W związku z zażaleniem uczestników postępowania M. G. oraz D. G. na postanowienie Sądu Okręgowego w Bielsku – Białej z 1 października 2024 r. uchylające postanowienie Sądu Rejonowego w Bielsku – Białej z 15 grudnia 2023 r. i przekazujące sprawę do ponownego rozpoznania, w którym skarżący zarzucili naruszenie prawa procesowego, tj.:

- art. 386 § 4 k.p.c. przez niewłaściwą ocenę prawną sprawy i przyjęcie, że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty, przez co Sąd Okręgowy uchylił wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania,

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Zażalenie jest bezzasadne.

Zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c., z zastrzeżeniem sytuacji określonych w art. 386 § 2 i 3 k.p.c., sąd może uchylić zaskarżony apelacją wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Zdaniem Sądu Okręgowego w uzasadnieniu Sądu pierwszej instancji brak było konkretnych, a za razem fundamentalnych ustaleń faktycznych dotyczących tego, jakie zdarzenia prawne prowadziły do zastosowania przepisów o rękojmi wiary publicznej ksiąg wieczystych ani czy służebność, która miałyby być wpisana jest służebnością drogi koniecznej – bo wówczas rękojmia jest wyłączona. Powyższych ustaleń Sąd Rejonowy nie dokonał, ponieważ uznał, że stopień skomplikowania tego postępowania, nie pozwala na dokonanie wpisu w trybie postępowania wieczystoksięgowego, a skarżący winien dochodzić swych praw w oparciu o art. 10 ustawy o księgach wieczystych i hipotece. Takie zaniechania Sądu pierwszej instancji powodowały, zdaniem Sądu Okręgowego, że orzeczenie Sądu Rejonowego wymykało się kontroli apelacyjnej.

W sytuacji, w której sąd drugiej instancji uchyla wyrok wydany przez sąd pierwszej instancji ze względu na nierozpoznanie istoty sprawy, Sąd Najwyższy, rozpoznając zażalenie złożone na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c., bada, czy sąd drugiej instancji prawidłowo zastosował art. 386 § 4 k.p.c., tj. czy okoliczności sprawy, przy uwzględnieniu merytorycznego stanowiska sądu drugiej instancji, mieszczą się w kręgu sytuacji odpowiadających nierozpoznaniu istoty sprawy. Poza zakresem oceny pozostaje natomiast prawidłowość stanowiska co do *meritum* wyrażonego przez sąd drugiej instancji (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3, poz. 41, z 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, OSNC 2013, nr 4, poz. 54 i z 17 stycznia 2013 r., III CZ 2/13, postanowienie Sądu Najwyższego z 9 września 2021 r., I CZ 56/21).

W świetle ugruntowanego orzecznictwa, do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wtedy, gdy sąd pierwszej instancji nie zbada materialnej podstawy żądania, wychodząc z błędnego założenia, że istnieje przeszkoda unicestwiająca roszczenie albo wykluczająca jego skuteczne dochodzenie (por. wyroki Sądu Najwyższego z 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315 i z 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22 oraz postanowienia

Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2013 r., IV CZ 170/12, z 14 lutego 2013 r., II CZ 188/12, z 3 lutego 2017 r., II CZ 146/17 i z 13 października 2017 r., I CZ 90/17).

W niniejszej sprawie Sąd drugiej instancji uchylił zaskarżone orzeczenie z uwagi na zaistnienie przesłanki z art. 386 § 4 k.p.c., wskazując, że Sąd *a quo* nie poczynił elementarnych ustaleń w zakresie zdarzeń prawnych, które ewentualnie mogły prowadzić do wpisu, odsyłając wnioskodawcę na drogę powództwa o uzgodnienie księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym twierdząc, że stopień skomplikowania postępowania w niniejszej sprawie wyłącza możliwość dokonania wpisu.

Nierozpoznanie istoty sprawy ma miejsce m.in. wówczas, gdy sąd zaniecha zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów stron z powodu bezpodstawnego przyjęcia, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (postanowienie SN z 16 listopada 2022 r., III CZ 268/22).

W postanowieniach: z 29 czerwca 2004 r. (OSNC 2005, nr 6, poz. 112) i z 18 kwietnia 2007 r., (V CZ 27/07) Sąd Najwyższy - wskazał, że "istotę sprawy" w postępowaniu wieczystoksięgowym określają przesłanki materialnoprawne wniosku, taka bowiem postać orzeczeń jest właściwa rozstrzygnięciu o zasadności żądania wnioskodawcy domagającego się udzielenia ochrony prawnej przez potwierdzenie jego praw rzeczowych (wpisy w dziale II), ukonstytuowania ich, jeżeli przepis takiego wpisu wymaga (wpisy w dziale II albo IV) lub wzmocnienia skuteczności praw osobistych i roszczeń (wpisy w dziale III, wymienione w art. 16 KWU i innych ustawach).

Uchylając wyrok Sądu pierwszej instancji, Sąd *ad quem* nie naruszył art. 386 § 4 k.p.c., ponieważ oddalenie wniosku z uwagi na stopień skomplikowania postępowania oraz odesłanie wnioskodawcy na drogę innego postępowania (o uzgodnienie księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym) bez poczynienia elementarnych ustaleń, które ewentualnie mogłyby prowadzić do wpisu mieści się pojęciu „nierozpoznania istoty” sprawy przyjmowanym w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Jednocześnie w zawarte w zażaleniu stwierdzenie, że Sąd drugiej

instancji w oparciu o dokumenty znajdujące się w aktach władny był rozpoznać sprawę co do jej istoty, nie zostało należycie uzasadnione.

Jednocześnie z przyczyn wskazanych powyżej rolą Sądu Najwyższego rozpoznającego zażalenie wniesione na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. nie jest badanie trafności koncepcji i poglądów prawnych sądu drugiej instancji, które zadecydowały o wydaniu orzeczenia kasatoryjnego. Dokonywanie tego rodzaju ocen, jak wskazano wyżej, wykracza bowiem poza kognicję Sądu Najwyższego w postępowaniu wywołanym zażaleniem wniesionym na podstawie art. 394¹ § 1¹ pkt 1 k.p.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2025 r., III CZ 10/25)

Konkludując, Sąd Najwyższy wskazuje, że Sąd odwoławczy był uprawniony do wydania wyroku kasatoryjnego, w sytuacji, w której Sąd pierwszej instancji oddalił wniosek o wpis służebności, a Sąd *ad quem* nie podzielił stanowiska Sądu *a quo* co do wystąpienia przesłanki tamującej żądanie.

Z przytoczonych względów, na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c. w zw. z art. 398¹⁴ k.p.c., Sąd Najwyższy oddalił zażalenie.

M.L.

[a.ł]